

Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice

Disclaimer:

Jedná se o pracovní a diskusní podkladový materiál pro jednání Národní ekonomické rady vlády (NERV) a její debatu s vládou, který má přispět k řešení současné mimořádné ekonomické situace, kdy na jedné straně vznikají neočekávané zisky v některých odvětvích a kdy na druhé straně stát musí kompenzovat dopady inflace a vysokých cen energií na občany a společnost masivními rozpočtovými výdaji. Materiál nevyjadřuje názor vlády, je jedním z doporučení, které vzniklo v rámci NERV. Materiál prezentuje odborný názor řady členů NERV, není však mezi členy Národní ekonomické rady vlády materiálem jednoznačně konsensuálním.

Executive Summary:

Materiál se zabývá mimořádnou situací, která vznikla v důsledku prudkého růstu cen energií zesíleného ruskou agresí na Ukrajině a dopady těchto faktorů na růst inflace, kdy je vláda nucena kompenzovat dopady vysokých cen, zejména energií, a zároveň konsolidovat veřejné finance. V uvedené situaci musí vláda kromě úspor na straně výdajů hledat i nové příjmové zdroje státního rozpočtu. Jedním z možných návrhů je zavedení Daně z mimořádných příjmů/zisků, tzv. windfall tax. Uvedená daň je časově omezená daň na dodatečné zisky firem, které vznikly v důsledku mimořádného externího šoku. Z důvodu dočasnosti se nejedná o opatření zlepšující strukturální saldo veřejných rozpočtů.

Materiál uvádí historické zkušenosti s obdobnou situací a vymezení sektorů, kterých by se měla týkat, jedná se například o sektor energetiky a bankovníctví, uvádí i úvahy o sektoru výroby PHM.

Materiál popisuje mechanismus fungování windfall tax a rozdíl oproti sektorové dani. Zabývá se také zdůvodněním vhodnosti tohoto nástroje v podmínkách České republiky a jeho výhodami oproti jiným klasickým nástrojům. Uvádí také další vedlejší přínosy jeho aplikace jako např. protiinflační efekt nebo změnu chování subjektů.

Cílem materiálu není přesná predikce daňových příjmů v jednotlivých letech, ale představení konceptu windfall tax a pouze řádové odhady potenciálních příjmů. Ty jsou zatíženy nejistotou, neboť jsou modelovány na základě údajů dostupných v čase zpracování materiálu. Skutečná výše výnosu může být významně ovlivněna hospodářským vývojem, jakož i finální podobou daně a daty dostupnými až po okamžiku zpracování materiálu.

Autoři představují i mezinárodních zkušenosti, zejména v UK a Maďarsku, které již varianty windfall tax zavedly do praxe, a s jejichž zkušenostmi se v průběhu příprav materiálu seznámili.

V závěru materiálu jsou uvedeny připomínky a stanoviska k materiálu jak ze strany představitelů státní správy, tak ze strany členů NERVu.

Rizika:

Materiál uvádí rovněž rizika zavádění daní, například jsou obsaženy v připomínkách ve zmíněném závěru materiálu.

Definice: časově omezená daň na dodatečné zisky firem, které vznikly v důsledku mimořádného externího¹ šoku.

BOX

V kontextu uvedené definice se tak jedná o analogii **daně z válečných zisků**. **Nejedná se o řešení strukturální nerovnováhy veřejných financí (jako tzv. jednorázové a přechodné opatření neovlivňuje hodnotu strukturálního salda veřejných financí)**. Lze jej využít pouze ke krytí jednorázových veřejných výdajů vyvolaných externím šokem. V současné době by tak mohla částečně pokrýt mimořádné výdaje spojené s rostoucími cenami energií. Současně tato daň může mít další pozitivní (měnové) účinky (viz dále). Při pohledu do hlubší domácí historie lze uvést, že dle retrospektivního materiálu ministerstva financí z roku 1935 měly daně z nadměrných (válečných) zisků protiinflační efekt; důvodem pro horší válečnou inflaci v případě centrálních mocností bylo mimo jiné i *příliš pozdní* zavedení těchto daní.

Windfall tax může být uvalena všeobecně nebo pouze na vybrané sektory. V případě využití sektorového přístupu je nutné identifikovat cílové sektory prostřednictvím určitých základních kritérií jako např. zda:

- 1) v souvislosti s externím šokem došlo k významnému nárůstu zisku ve srovnání s minulostí,
- 2) je nízká pravděpodobnost přesunu daňového břemene na konečného spotřebitele,
- 3) není ze strany státu poptávka po automatickém růstu investiční aktivity sektoru, jakkoli windfall tax může i stimulovat investiční aktivitu (viz dále).

Potenciálními kandidáty jsou dle těchto kritérií v ČR sektory energetiky a bankovníctví, případně sektory další.² Tyto sektory budou pravděpodobně generovat vysoké dodatečné zisky, a to nikoliv z důvodu inovací či poskytování kvalitnějších služeb zákazníkům, nýbrž v důsledku rychlého růstu úrokových sazeb a cen energií. Naopak není vhodné uvažovat například o zbrojním průmyslu, ve kterém dochází k nárůstu zisků, ale mohlo by dojít k nežádoucímu zastavení investic do rozšíření výrobních kapacit. Dalším nevhodným příkladem může být také sektor telekomunikací, kde je ziskovost dlouhodobě důsledkem oligopolní struktury a hrozí zde přesun daně na konečného spotřebitele.

Základem daně by měl být pouze dodatečný zisk (windfall). Je tedy nutné stanovit „normální“ úroveň zisku každého poplatníka. Možností je výpočet průměrného zisku za několik období před šokem – např. opět pohledem do naší historie to dle císařského nařízení č. 103/1916 bylo pět fiskálních období před srpnem 1914, přičemž vyloučeny byly dvě z nich – s nejnižším a nejvyšším ziskem. Komplikací je situace, kdy během posledních let rostl zisk např. z důvodu fúze, nebo nové investice (řešením by například mohlo být využití průměrné výnosnosti vloženého kapitálu v odvětví; to samé u

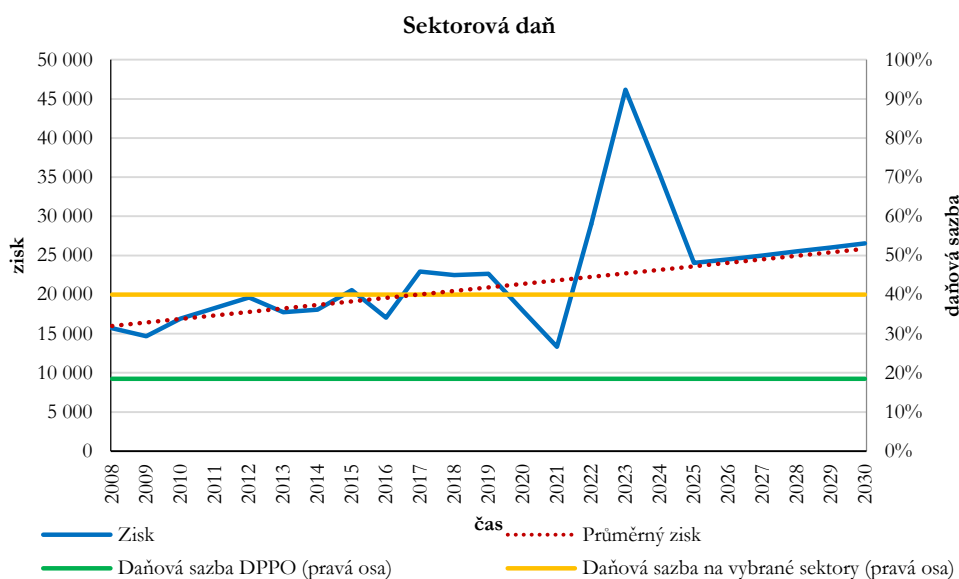
1 Externím šokem je míněn šok vzniklý *mimo danou industrii* vyšší mocí, rozhodnutím národních či nadnárodních orgánů, válečným či obdobným konfliktem apod.

2 V průběhu projednávání a připomínkového řízení se opakovaně objevila myšlenka zahrnout do úvah i sektor výroby, zpracování/prodeje PHM. Ten byl se základními čísly doplněn do části *modelových scénářů výnosu*.

fírem s kratší dobou činnosti než 5 let před šokem). Sazby daně mohou být stanoveny lineárně či progresivně. K dalšímu rozpracování by ale bylo již nutné konkrétní zadání pro ministerstvo financí.³

Dále je zde nutné upozornit, že se nejedná o klasickou sektorovou daň, která je charakteristická zdaňováním celého zisku vybraného odvětví **vyšší než standardní sazbou korporátní daně, nebo dlouhodobým sektorovým příplatkem k běžné korporátní dani stanoveným na základě sektorově specifických kritérií jako je velikost bilanční sumy apod.**⁴ Takovou situaci znázorňuje **graf 1**. Naopak v případě zavedení windfall tax bude zvýšenou sazbou daněný pouze dodatečný (mimořádný) zisk – na **grafu 2** znázorněný plochou žlutého trojúhelníku.

Graf 1 Sektorová daň

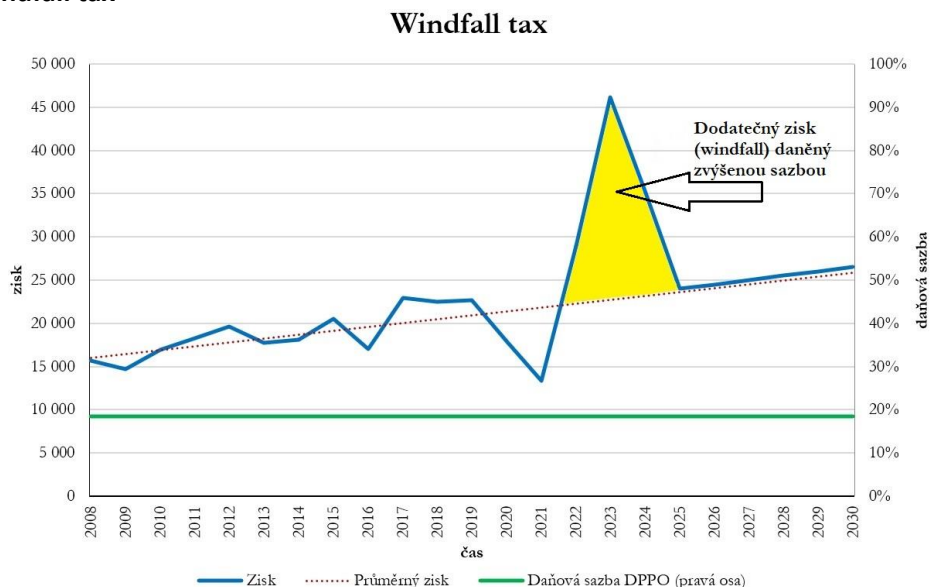

³ Důležité je, zda základem pro výpočet budou data dle „daňového účetnictví“ či dle „finančního účetnictví“ – k tomu dále komentáře MF v příloze dokumentu.

⁴ **Mezinárodní zkušenost - Velká Británie a ti další**

Ve Velké Británii byla „windfall tax“ oznámena 26. května 2022 od tohoto cut-off date je aplikována, a to na mimořádné zisky energetických společností (oil and gas). Daň ve výši 25 % bude navyšovat současnou základní sazbu daně ve výši 40 % a toto opatření vlády tak zvýší daňovou povinnost energetického průmyslu na 65 %. Opatření je časově omezené a bude obsahovat ustanovení o skončení platnosti, která tuto mimořádnou daň odstraní nejpozději 31. prosince 2025. Během prvních 12 měsíců britská vláda očekává fiskální příjem ve výši 5 mld. liber. Tyto prostředky budou použity k financování řady opatření v oblasti kompenzování zvýšení životních nákladů pro nejzranitelnější domácnosti ve VB. Ačkoliv je daň nazývaná „windfall tax“, technicky se v tomto případě jedná spíše o sektorovou daň, protože se nezkoumá žádná *normalita zisků v minulosti*, v sektoru je prostě jen aplikována dodatečná přírážka ke klasické korporátní dani, jak potvrdilo jednání se zástupci UK Treasury. Windfall tax v klasičtější podobě zavedla vláda M. Thatcherové v roce 1981 na finanční sektor a vláda Tony Blaira v roce 1997 na všechny tzv. privatizované sektory ekonomiky, zejména v oblasti telekomunikací a utilit. Zároveň v průběhu debaty v ČR se objevila zpráva, že windfall tax na sektory energetiky a bank hodlá ještě letos zavést či již zavádí i španělská a italská vláda. Stejně tak je již v platnosti i v Maďarsku (viz dále).

Graf 2 Windfall tax

Pro názornější výklad je níže uveden ilustrativní příklad sektorové daně a windfall tax. **Tabulka 1** ukazuje důsledky potenciálního zavedení sektorové daně. Od roku 2022 je tak veškerý zisk společností v daném odvětví zdaňovaný zvýšenou sazbou (40 %). **Tabulka 2** poté představuje zjednodušenou konstrukci windfall tax. Předpokládejme, že v roce 2021 (a předchozích letech) je zisk v daném odvětví ve výši 10 Kč. V roce 2022 tento (dlouhodobý) zisk stoupne na 100 Kč. Sazba daně pro zisky do výše 10 Kč zůstává stejná (19 %), zatímco sazba daně pro dodatečný zisk ve výši 90 Kč se zvýší na 60 %. Pokud se zisk v příštím roce vrátí ke svým dlouhodobým průměrným hodnotám, je opět daněn pouze 19% sazbou DPPO. Další technickou variantu konstrukce představuje **tabulka 3**. Windfall tax lze v tomto případě **konstruovat jako přírůžku k DPPO**. V uvedeném příkladu by tak celý zisk podléhal DPPO (19 %) a nadměrný zisk by byl dodaněn ještě sazbou 41 %. Na agregátní úrovni (z hlediska daňových příjmů do státního rozpočtu) se může zdát rozdíl mezi sektorovou daní a windfall tax podobný. Na mikroekonomické úrovni (úrovni jednotlivých podniků) však sektorová daň zasáhne všechny podniky v daném sektoru. Naproti tomu windfall tax pouze firmy, které generují dodatečný zisk. Windfall tax je tak výrazně lépe zacílená na zdanění dodatečných zisků v krátkém období.

Tabulka 1 Sektorová daň

	2021	2022	2023
Zisk	10	100	10
Daňová sazba	19 %	40 %	40 %
Základ daně	10	100	10
Výnos daně	1,9	40,0	4,0

Tabulka 2 Windfall tax jako druhá sazba DPPO

	2021	2022	2023
Zisk	10	100	10
WINDFALL (dodatečný zisk)	0	90	0
Daňová sazba DPPO	19 %	19 %	19 %
Sazba WINDFALL TAX		60 %	
Základ daně pro DPPO	10	10	10
Základ daně pro WINDFALL	0	90	0
Výnos daně	1,9	55,9	1,9

Tabulka 3 Windfall tax jako přírůžka k DPPO

	2021	2022	2023
Zisk	10	100	10
WINDFALL (dodatečný zisk)	0	90	0
Daňová sazba DPPO	19 %	19 %	19 %
Sazba WINDFALL TAX		41 %	
Základ daně pro DPPO	10	100	10
Základ daně pro WINDFALL	0	90	0
Výnos daně	1,9	55,9	1,9

APLIKACE WINDFALL TAX NA ČR V AKTUÁLNÍ SITUACI

Zavedení windfall tax je z hlediska celospolečenského v dané chvíli zřejmě nejméně distorzní a také nejméně bolestné, pokud jej porovnáme se všemi dalšími myslitelnými alternativami zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v krátkém období (klasické přímé daně, klasické nepřímé daně, sociální a zdravotní pojištění). Logika a smysl jsou dvojí:

1. Snížit tlak na další nárůst dluhu, který by přinesla nutnost profinancovat na vrub deficitu zejména dodatečné veřejné výdaje (energetický tarif, imigrace apod.), které souvisejí s aktuální geopolitickou a ekonomickou situací a „putinflací“. Nárůst deficitu/dluhu je nyní totiž fakticky monetizován komerčními bankami, a to zvýšením jejich bilančních sum, jinými slovy tvorbou peněz v důsledku nákupu dluhopisů a pokladničních poukázek vlády. Takový dodatečný nárůst dluhu má tudíž nejen nepříznivé fiskální, ale v dané situaci i velmi nežádoucí měnové dopady. Tento typ daně je dokáže tlumit.
2. Zároveň má windfall tax výhodu v tom, že **neobsahuje „efekt západky“**, tedy nevyžaduje složité rozhodování o tom, kdy a jak tento typ zdanění „vypnout.“ Pokud pominou důvody, které vedly k mimořádnému nárůstu zisků, zmizí i báze, kterou by bylo možné dále zdaňovat. Tato báze zmizí buď proto, že pominou **exogenní okolnosti**, které windfall způsobily (vysoké tržní ceny energií) nebo proto, že **subjekty začnou samy tuto bázi svým chováním minimalizovat**. Nicméně i při neexistenci „západky“ autoři textu akceptují názor ministerstva financí, že z pohledu přiměřené jistoty daňových subjektů by bylo rozumné stanovit do legislativní úpravy rovnou i pevný konec výběru této daně.

V případě úvěrových institucí je situace velmi instruktivní. Stávající nárůst zisku (od začátku 2022) je dán z velké části rychlým růstem úrokových sazeb ze strany ČNB, který se jen pomalu a neochotně propisuje do úrokových sazeb na pasivech komerčních bank (zejména sazeb depozit). Přitom je potřeba chápat, že růst základní úrokové sazby ČNB, kterou jsou úročeny volné rezervy komerčních bank v ČNB (v objemu cca 2.6 - 2.7 bn Kč), je fakticky též emisí nových peněz, kterou získávají v podobě vyššího úrokového rozpětí právě komerční banky jako svého typu windfall. Zdanění takového windfall zisku má pozitivní národohospodářské účinky:

- a) Snižuje tlak na nárůst deficitu/dluhu (přímý pozitivní fiskální dopad)
- b) Snižuje tlak na monetizaci dluhu (viz výše – tedy nepřímý pozitivní měnový dopad)
- c) Snižuje objem dividend, které by bylo možné poslat mateřským společnostem do zahraničí, a které mají v dané chvíli nepříznivý vliv na oslabení kurzu, a tedy na inflaci (také nepřímý pozitivní měnový dopad)

Pokud by se úvěrové instituce rozhodly snížit základ windfall tax vyšším úročením depozit, výnos windfall by byl nižší, ale i tak by to znamenalo veskrze pozitivní fiskální i měnové efekty:

- a) Zrychlila by se tak transmise úrokových sazeb ČNB do ekonomiky a zvýšila motivace k úsporám (pozitivní protiinflační měnový efekt)
- b) Zvýšil by se výnos státu z 15% srážkové daně z úroků (pozitivní fiskální efekt)
- c) U dividend dtto jako v předchozím případě

Přízpůsobení samozřejmě může probíhat i formou nárůstu jiných nákladů bank, ale ten minimálně v krátkém horizontu nemůže držet tempo s rychlým nárůstem windfall příjmů. Zároveň odpadá argument, že tento typ zdanění banky přenesou snadno do nákladů, nejde totiž o klasickou sektorovou daň, která znamená očekávané a dlouhodobé snížení čistého zisku. Zdaňuje se něco, **co ani banky nemohly očekávat a do svých dlouhodobých projekcí to nemohly plně zahrnout**. Proto paradoxně čím dříve nebudou mít windfall zisk, tím dříve odpadne moment, kdy by s ním mohly začít

dlouhodobě počítat. Logika je: ztrátu něčeho s čím jsem vůbec nepočítal, nemůžu chtít od nikoho kompenzovat, zvláště, když to nakonec ani nedostanu.

V případě energetických společností platí fakticky totéž, co bylo popsáno výše. Výjimkou tvoří měnové efekty, protože energetické společnosti svou činností nevytvářejí **nové nehotové peníze a ani jejich regulátor novou likviditu nevytváří** (na rozdíl od ČNB). Druhou výjimkou jsou poté negativní efekty spojené s odlivem dividend. V energetickém sektoru existuje odlišná vlastnická struktura a tento argument tak neplatí. Zůstávají však pozitivní fiskální efekty a samozřejmě též otevřená otázka, jak by energetické společnosti windfall zisky optimalizovaly v budoucnu, kdyby délka trvání mimořádných zisků byla delší. Mohlo by se jednat o tendenci zvýšit investiční aktivitu či akviziční aktivitu, což může být opět makroekonomicky pozitivní.

MODELOVÉ SCÉNÁŘE VÝNOSU WINDFALL TAX

V následující části textu jsou uvedeny modelové scénáře potenciálního daňového výnosu spojeného s případným zavedením windfall tax v ČR. Cílem těchto scénářů není určit zcela přesný daňový výnos windfall tax, ale vytvořit alespoň **řádovou představu možného daňového výnosu** pro další debatu.

Pro modelový výpočet jsou z výše uvedených důvodů vybrány sektory energetiky a bankovníctví. Pro každý sektor je vypočítán windfall (tedy dodatečný zisk – znázorněný žlutou plochou **na grafu 3 a 5**), a to na základě již známých dat o hospodářských výsledcích za první čtvrtletí letošního roku, které jsou analýzovány a expertně upraveny, případně na základě odhadů zisků akciových analytiků. Tento dodatečný zisk je v následujícím kroku zdaněn aktuální sazbou DPPO (19 %) a zároveň vzorovými sazbami 40 %, 50 % a 60 %. Potenciální dodatečný příjem pro veřejné rozpočty pak představují šedé až černé sloupce (**v grafu 4 a 6**).

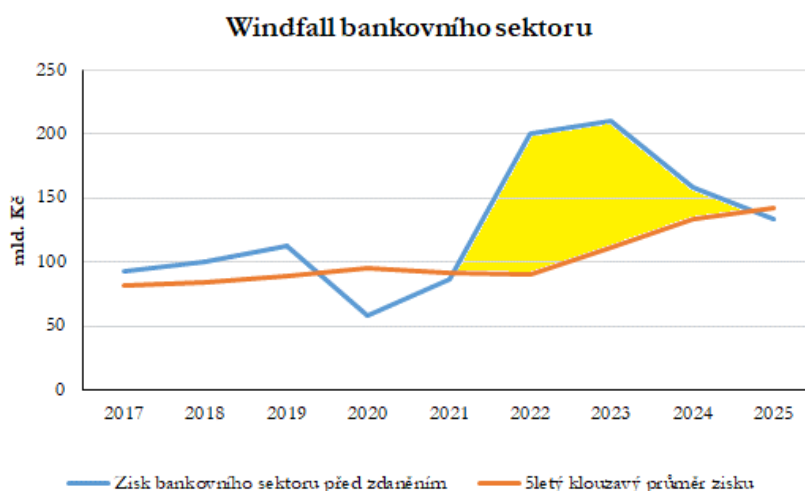
Pro stanovení daňového základu pro windfall tax je nutné vypočítat "normální" úroveň zisku. V následujících modelových scénářích je tato úroveň vypočítána jako klouzavý aritmetický průměr za posledních 5 let. Počátečním obdobím scénářů je rok 2022 a jsou tak brány v potaz zisky sektorů v letech 2017-2021. Alternativním způsobem (jak je zmíněno v textu výše) je využít pětiletý klouzavý průměr s **vyloučením fiskálních období s nejvyšším a nejnižším generovaným ziskem**. Rozdíl těchto dvou přístupů pro konkrétní modelové scénáře je však nemateriální. V případě energetického sektoru by se při použití alternativního způsobu výpočtu předpokládaný daňový výnos v roce 2022 v závislosti na daňové sazbě zvýšil o 0,1 až 0,3 mld. Kč. V případě bankovního sektoru by byl předpokládaný daňový výnos nižší o 1,3 až 1,9 mld. Kč.⁵

Bankovní sektor⁶

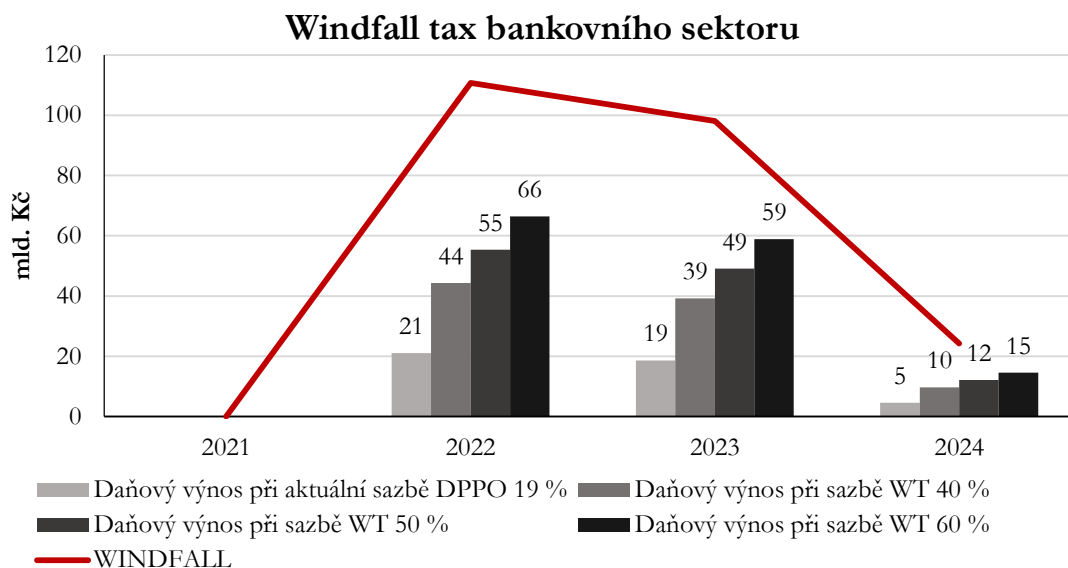
U bankovního sektoru tvoří dominantní část zisku tzv. úrokový zisk či úroková marže. Pozitivní vliv na tento (mimořádný) zisk má nyní z významné části měnová politika ČNB, resp. zvýšení hlavní úrokové sazby (2T repo) na 7 %. Úrokové sazby na této hladině však nelze považovat za „nový normál“ a ČNB po odeznění inflačních tlaků zřejmě přistoupí k uvolňování měnové politiky a tedy k opětovnému snížení úrokových sazeb. Z tohoto důvodu je windfall bankovního sektoru modelovaný pouze na přechodné období.

⁵ Zároveň nedoporučujeme do výpočtu integrovat faktor inflace (např. průměr zisků + inflace v daném roce navíc), protože předpokládáme, že růst nominálního HDP se sám o sobě propíše do daňových příjmů v definovaných sektorech.

⁶ Pořadí sektorů v této části dokumentu je čistě arbitrární či abecední, nemá naznačovat, který z nich má být upřednostněn či naopak upozaděn.

Graf 3 Windfall bankovního sektoru⁷

Zdroj: ČNB, predikce NRR

Graf 4 Windfall tax bankovního sektoru

Zdroj: NRR

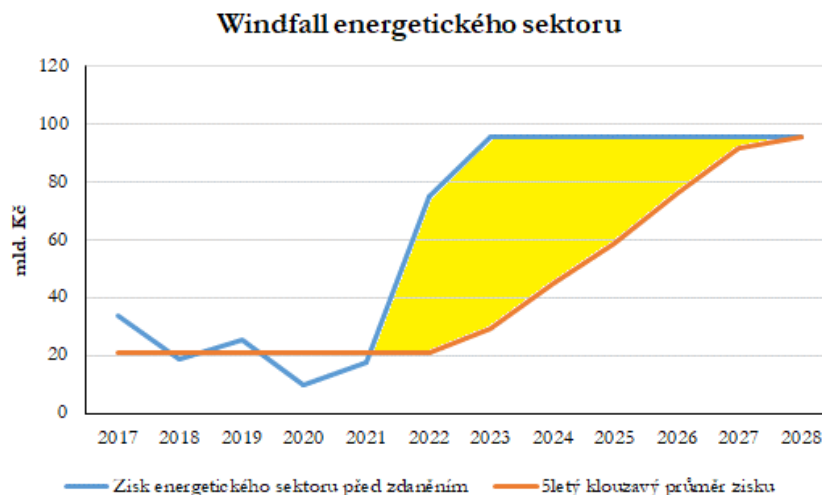
Z **grafu 4** vyplývá, že díky vyšším ziskům v bankovním sektoru bude samotný odhadovaný dodatečný daňový výnos z DPPO v roce 2023 činit 19 mld. Kč. Pokud by byla zavedena windfall tax, a byla by konstruovaná formou přírážky k DPPO (viz ilustrativní příklad v tabulce 3), odhadovaný daňový výnos v závislosti na výši sazby činí dodatečných 39 až 59 mld. Kč.

⁷ K realističnosti odhadů viz přílohu k dokumentu v části **Připomínky (obecné vypořádání)**.

Energetický sektor

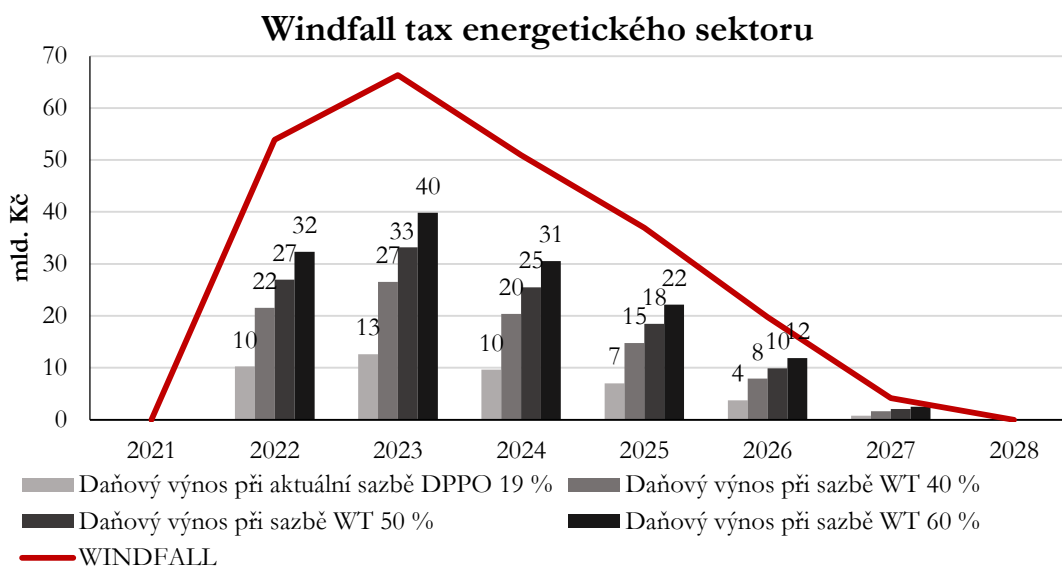
U energetického sektoru je pro modelový výpočet využit delší časový horizont dodatečného zisku, a to zejména z důvodu možného dlouhodobějšího efektu nárůstu cen elektrické energie.

Graf 5 Windfall energetického sektoru

Zdroj: ERÚ, predikce NRR

Graf 6 Windfall tax energetického sektoru

Zdroj: NRR

Z **grafu 6** vyplývá, že díky vyšším ziskům v energetickém sektoru bude samotný odhadovaný dodatečný daňový výnos z DPPO v roce 2023 činit 13 mld. Kč. Pokud by byla zavedena windfall tax, a byla by konstruována formou přírážky k DPPO (viz ilustrativní příklad v tabulce 3), odhadovaný daňový výnos v závislosti na výši sazby činí dodatečných 27 až 40 mld. Kč.

Odvětví výroby a distribuce pohonných hmot a mazadel (PHM)

V oblasti odvětví výroby a distribuce PHM byl k modelovému výpočtu použit pětiletý klouzavý průměr zisku celého sektoru v celkové výši 3,6 mld. Kč. Dle dostupných informací o výsledcích hospodaření za první čtvrtletí roku 2022 byl aproximován celoroční hrubý zisk sektoru výroby a PHM v objemu 8,4 mld. Kč. Odhadovaný daňový výnos byl kvantifikován pro 40% sazbu windfall tax ve výši 1,9 mld. Kč, pro sazbu 50 % ve výši 2,4 mld. Kč a pro 60% sazbu windfall tax ve výši daňového výnosu 2,9 mld. Kč. Celkový daňový výnos sektoru výroby a distribuce PHM se zdá vzhledem k potencionálním nákladům projektu jako nedostatečný.⁸

Tabulka 4 Windfall tax odvětví výroby a distribuce pohonných hmot a mazadel

	Hrubý zisk 2022	5letý průměr zisku	Odhadovaný daňový výnos za rok 2022		
			40% sazba	50% sazba	60% sazba
Odvětví výroby a distribuce PHM	8,4	3,6	1,9	2,4	2,9

Pozn.: Uvedené hodnoty jsou v mld. Kč

Závěr:

Uvedené modelové propočty na reálných a agregovaných sektorových datech (případně na datech, která byla extrapolována za rozumných předpokladů z dat relevantních reprezentantů daných industrií) ukazují, že v ČR existuje potenciál pro windfall tax v uvedených sektorech, a že její výnos by se v závislosti na zvolené sazbě pohyboval vždy v řádu nižších desítek miliard korun za každý sektor. Autoři námětu jsou si zároveň vědomi toho, že uvedenou daň nelze nejspíše aplikovat retroaktivně (viz příklad UK), a že tedy propočty za rok 2022 jsou pouze ilustrativní, protože i při nejrychlejším možném legislativním procesu se takto dá cílit nejdříve (a málo pravděpodobně) na zisky posledního čtvrtletí roku 2022, ale spíše až na rok 2023.

⁸ Z diskuse se zástupci maďarského MF vyplynulo, že Maďarsko od roku 2022 do roku 2023 zdaňuje mimořádnou sazbou 40% nad rámec běžného korporátního zdanění i tento sektor (bankovní sektor pak dodatečnou sazbou 10% v roce 2022 a 8% v roce 2023) a to *retroaktivně* na základě vyhlášeného stavu „emergency“ v Maďarsku. Do zdaňovaných subjektů patří i společnost MÓL, v níž maďarský stát nadržuje přímo většinu akcií. Dodatečný příjem je relativně komplexně počítán z přírážky, kterou výrobci získávají z rozdílu mezi cenou ruské komodity (z níž se primárně zpracovává) a světové ceny komodity násobené objemem zpracovávané komodity. Tento typ konstrukce si lze samozřejmě představit i u výrobců elektrické energie v českém případě, kdy by základem daně byl objem vyrobené/ prodané elektrické energie v TWh v běžném roce násobený cenou takto prodaného objemu minus stejný propočet v období předchozím.

Připomínky (obecné vypořádání + vypořádání dalších připomínek předložených verbálně při projednání materiálu na pracovní skupině NERV pro VF dne 10.8.2022)

Připomínky zaslali či do textu vložili:

- ze členů prac. skupiny: J. Procházka, P. Zahradník, A. Rod, D. Havlíček, L. Dušek, P. Janský, J. Lučan, H. Horská
- z nečlenů prac. skupiny: D. Prokop a NMF S. Kouba, který byl přítomen na diskusi dne 19.7.

Konkrétně:

D. Prokop vznesl bilaterálně spíše dotazy a požadavky na upřesnění, které byly bilaterálně zodpovězeny.

P. Zahradník vznesl dotaz/komentář, zda by zvažovaný koncept windfall text neměl být zasazen do EU rámce *Infra-marginal profit fiscal measures*. Ten je ovšem definičně použitelný jen pro oblast výroby elektrické energie v kontextu tranzice k udržitelnějším zdrojům energií, není aplikovatelný mimo tento sektor a jeho nástroje (které by měly být EU harmonizovány, což je v daném čase nerealistické a v jiných zemích též nepoužívané kritérium) mají končit nejpozději v červnu roku 2022⁹, jakkoli je toto datum nejspíše „plovoucí“. Dle názoru autorů to není použitelný rámec v kontextu debaty o windfall tax v ČR ve druhé polovině roku 2022.

A. Rod vznesl několik koncepčních námitek k povaze daně jako takové (snížení předvídatelnosti podnikatelského prostředí, neexistence nejlepší praxe ve světě, snížení stability podnikatelského prostředí, problém daňové optimalizace apod). Tyto námítky, které lze též samozřejmě aplikovat i u jiných daní, včetně klasické DPPO, ovšem nelze vypořádat v kontextu tohoto materiálu, jsou zásadním ideovým odmítnutím konceptu windfall tax jako takového a přijetí/nepřijetí těchto námitek je otázkou politického přijetí/nepřijetí ideje jako takové (podobné připomínky vznesla i H. Horská či J. Lučan přímo na prvním jednání pracovní skupiny dne 19. 7. ještě před spuštěním připomínkového řízení).

D. Stroukal se sice nezúčastnil formálního připomínkového řízení, nicméně po diskusi 10. 8. vznesl zásadní výhradu k celému konceptu windfall daně, kterou nepovažuje za slučitelnou s pravidly standardní tržní ekonomiky. Částečně podobně argumentoval i A. Rod.

Smysluplnými námitkami vůči konceptu windfall tax jsou:

- ***Volba období*** pro stanovení „běžného“ či „normálního“ zisku je arbitrární. Členové NERV opakovaně upozorňovali na fakt, že v identifikovaných odvětvích by bylo

⁹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:71767319-9f0a-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_3&format=PDF

možné mluvit o tom, že prožívaly před rokem 2022 spíše „horší léta“. Zejména v oblasti úvěrových institucí se to týkalo období COVIDu (D. Marek, H. Horská). Podobnou obecnou námitku lze vznést vůči mimořádnosti nízkých cen energií v letech před energetickou krizí (před 2022). Nicméně volba období bude vždy arbitrární a fakt volby nelze žádným způsobem obejít. Navíc i při vzetí v úvahu mimořádnosti let 2020-2021 stále vycházejí anualizované výsledky v obou sektorech pro rok 2022 a dále lépe, než je průměr zvoleného vzorku let předchozích. Postupně přicházející data od zmíněných firem za 1. pololetí navíc tyto předpoklady potvrzují, či dokonce překonávají.

- *Volba sektoru* může být též věcí arbitrární, ale vzhledem k realitě Evropy je jasné, že v zásadě se fiskální autority téměř všude a bez vzájemné koordinace shodly, že právě o zmíněných dvou sektorech je nutné uvažovat v kontextu abnormálně vysokých cen energií a vysoké inflace, která nutí centrální banky zvyšovat zásadně úrokové sazby. Sektory tak procházejí „testem zjevného“ v mimořádné situaci.

Autoři návrhu si nicméně uvědomují, že zřejmě nejvážnější riziko WFT je intelektuální a politické – protože jako u velkorysé rozpočtové politiky v a po roce 2020 otevírá stavidla, která nemusí být snadné znovu uzavřít.

V argumentaci se pak opakovaně objevuje námitka, že tento typ zdanění může odrazovat případné zahraniční investory a tedy přítok kapitálu v těchto odvětvích v budoucnu. Na ten lze ovšem reagovat tak, že oba sektory naopak kapitál vytvářejí (v případě bankovního dokonce dlouhodobě) a naopak jej repatriují vlastníkům, než by samy byly příjemcem nového kapitálu ze zahraničí. Jde tedy o právě opačný tok zdrojů, než námitka implikuje.

NMF S. Kouba pak vznesl řadu technických, věcných a komentářů, které se ale týkají už spíše implementační fáze, kdyby k ní došlo. Do materiálu jsme zapracovali jeho myšlenku, že z hlediska formování očekávání daňových subjektů by i při „samovypínacím“ mechanismu windfall tax měl být do případného zákona zanesen pevný konec aplikace (metoda opasek i šle), a že relevantní budou daňová, nikoli nutně účetní data firem (totéž téma otevřel i P. Janský).

J. Lučan (a též J. Procházka) vznesli obecnou připomínku k nerealističnosti či nadhodnocení odhadu celkových zisků a také windfall zisků u bankovního sektoru. MF provedlo vlastní odhady, které v případě bankovního sektoru docházejí k řádově podobným výsledkům (zhruba 80% odhadu autorů textu), přičemž berou v úvahu fakt, že základem pro výpočet by bylo daňové účetnictví, nikoli účetnictví finanční. Bankovní sektor sám o sobě žádná jiná relevantní data/odhady/predikce nedodal, takže odhady ponecháváme prozatím v původní výši, jakkoli chápeme, že budou velmi ovlivněny mimo jiné celkovou ekonomickou situací ČR a nutností bank na ni z hlediska risk costs reagovat. MF považuje za nadhodnocené i výnosy u energetického sektoru, které však v původním dokumentu vycházejí z odhadů zisků tržních analytiků a považujeme je tedy stále za poměrně nestranné. MF s ohledem na značně odlišný účetní HV, základ DPP a konečný zisk určený k výplatě a také vzhledem ke specifičnosti 1. pololetí roku 2022 odhaduje výnos

windfall tax v tomto sektoru na úrovni 11-16 mld. Kč v roce 2022 a 18-27 mld. Kč v roce 2023, tedy cca o třetinu níže oproti odhadu původnímu.

Nicméně vzhledem k tomu, že relevantní pro zdanění je dle všeho až rok 2023, není toto řádově jiný odhad a základní závěr o dodatečném výnosu v řádu desítek miliard korun i tak zůstává v platnosti. MF zároveň nepředpokládá, že by v sektoru výroby energií zůstal mimořádný zisk přítomen na delší dobu, s čímž ovšem autoři tohoto textu nesouhlasí.

Další připomínky jsou vypořádány v textu samotném.